

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 17ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1973

ΕΠΙ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΕΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΗΛΙΑ ΜΑΡΙΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, τὴν 27^{ην} Φεβρουαρίου 1943, ἔφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς. Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπένησε διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, συμμετέχουσα εἰς τὸ γενικὸν πένθος, εἶχε καὶ ιδιαίτερον λόγον νὰ πενθῇ, διότι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Παλαμᾶ ἀπεστερήθη διακεκριμένου μέλους της, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της, ἀφοῦ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του ὡς Γραμματεὺς τῶν Πρακτικῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, οὐδ' ἐπὶ στιγμήν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται μὲ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῶν σκοπῶν αὐτῆς, συνέβαλε δὲ μεγάλως εἰς τὴν προώθησιν τοῦ ἔργου της.

Ὁ θάνατος τοῦ Παλαμᾶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον τῆς ξενικῆς κατοχῆς τῆς Πατρίδος μας ἐπροξένησε μεγάλην θλίψιν εἰς τὸν καταδυναστευόμενον λαόν μας, ἀλλὰ ἔδωσε συγχρόνως εἰς αὐτὸν καὶ μίαν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ μαζὶ μὲ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ τὸν ἄσβεστον πόθον του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς συνώδευσε τὴν σορὸν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν τελευταίαν της κατοικίαν ψάλλον, ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ κατακτητοῦ, τὸν Ἑθνικὸν Ὑμνον.

Ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος παρακαλῶ τὴν Τάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν ὅπως ὀργανώσῃ τιμητικὴν ἐκδήλωσιν διὰ τὸν ἔθνικὸν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἰδιαιτέρως ἐτίμησε ταύτην.

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ Κ. ΙΩ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Συνεπληρώθησαν τὴν 27^{ην} Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους τριάκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ διατελέσαντος κατὰ

τὸ ἔτος 1930 Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1926 - 1927 Γραμματέως τῶν Πρακτικῶν τῆς Ὀλομελείας. Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς ἀπέθανε κατὰ τὴν 27ην Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1943 ὡς ἐλεύθερος πολιορκημένος καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς τὸν συνώδενσεν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν ἐπίσης ὡς ἐλεύθερος πολιορκημένος, ὁ ὁποῖος ὁμως μετέτρεψε τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τὸ πένθος διὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος, εἰς ὥρας συναισθημάτων χαρᾶς διὰ τὴν Ἐλευθερίαν. Συναισθήματα πένθους καὶ συναισθήματα χαρᾶς διὰ τὴν Ἐλευθερίαν, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον αἶμα εἶχε χύσει τὸ ἔθνος, ἀνemieύθησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδάκρυζε καὶ διότι ἐπένθει διὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ καὶ διότι ἡ Ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς ἐλάτρευσε καὶ ἐξύμνησε κατεῖχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ ὡς συναίσθημα καὶ βίωμα ὑψίστης χαρᾶς καὶ δὲν ἐγνώριζε κανεὶς διατὶ ἔκλαιε τότε τὸ πλῆθος καὶ ἐδάκρυζε· πράγματι ἔκλαιε καὶ διότι ἐπένθει καὶ διότι προσεδόκα τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἐνώπιον τοῦ τάφου τοῦ Παλαμᾶ ὁ ἄλλος μεγάλος ποιητὴς, ὁ Ἄγγελος Σικελιανός, μὲ τὴν ὑψηλόφρονα μεγαλοστομίαν του προσεκάλει νὰ ξαναφανῆ καὶ ν' ἀστράψῃ μέσα εἰς τὴν πατρίδα της ποὺ εἶχε δουλωθῆ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε τὴν θεϊκὴν εὐνοίαν νὰ ἔχῃ μεγάλους ποιητάς, ἀφ' ἧς στιγμῆς εἰσῆλθεν ὡς συντεταγμένον ἔθνος εἰς τὴν ἱστορίαν. Κανεὶς ἄλλος λαὸς δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἱστορίαν μὲ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ὅμηρου, τὸ ὁποῖον ὡς πρωῶνός ἡλιος φωτίζει ἐξ ἀρχῆς τὸν δρόμον τοῦ ἔθνους. Ἔπος, λυρική καὶ τραγική ποίησις ἔφθασαν τὰ σημεῖα τῆς ἀκμῆς κατὰ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα, πέρα τῶν ὁποίων οὐδεὶς λαὸς κατώρθωσε νὰ προχωρήσῃ.

Καὶ ἡ Νέα Ἑλλὰς εἶχε τὴν θεϊκὴν εὐνοίαν, κατὰ τὴν μεγάλην ὥραν τῆς ἀναγεννήσεώς της, νὰ ἔχῃ ὄχι μόνον ἥρωας, ἀλλὰ καὶ ποιητάς. Τὸ 1821 ἔχει τὸν Σολωμὸν καὶ τὸν Κάλβον ἀμφοτέρους μεγάλους ποιητάς. Δίχως αὐτοὺς ἡ ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας θὰ ἐστερεῖτο τῶν μεγάλων της ὑμνωδῶν καὶ τὸν ἡρωϊσμόν θὰ διεδέχετο ἡ σιωπή. Ὅ,τι ἐλάξενσεν ὁ Σολωμός, τὰ ἄφησεν ὁμως ὡς λαμπρὰ ἀποσπάσματα, τὴν ἱστορίαν, τὰ πάθη καὶ τὴν ἰδέαν τῆς Ἐλευθερίας, πράγματα τὰ ὁποῖα ταυτίζονται μὲ τὴν ἰδέαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν λάμπριν τῆς ὁποίας ὁ ποιητικὸς του λόγος ἔφερε καινούριαν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ πράγματα ὁ ποιητὴς Κωστῆς Παλαμᾶς τὰ παρουσίασεν ὡς ἀποπερατωμένα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα μέσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν φῶς διεκδικοῦν τὴν αἰωνιότητα.

Ὁ Παλαμᾶς ἀποπερατώνει τὴν ἀποσπασματικὴν ποίησιν τοῦ Εἰκοσιένα, μεταβάλλει ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Γένους εἰς ποίησιν καὶ ἀνοίγει ὀρίζοντας εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους, τῆς ὁποίας τὸ βάθος ὀλίγοι μόνον σύγχρονοὶ του ἠδυνήθησαν νὰ συνειδητοποιήσουν. Ἴσως καὶ ὁ ὄγκος τῆς ποιητικῆς καὶ γενικῶς

τῆς πνευματικῆς δημιουργίας νὰ ἐμπόδιζε τοὺς πολλοὺς νὰ διακρίνουν τὸ μέγα βάθος πὸν ἔχουν οἱ ὀρίζοντες πὸν ἄνοιγεν εἰς τὸ Ἔθνος ὁ Παλαμᾶς. Εἰς ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, τὴν ποίησιν, τὴν κριτικὴν καὶ τὸ θέατρον, ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε πρῶτος τεχνουργὸς καὶ ὁ πλουσιώτερος γλωσσικὸς πλαστοουργός. Κατέρριψε τοὺς τεχνητοὺς φραγμοὺς τοῦ ψυχαρισμοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀπέραντον καὶ πλούσιον θησαυρὸν τῆς λαϊκῆς καὶ τῆς λογίας γλωσσικῆς παραδόσεως, ὡς ὁ συννετώτερος θεριστής. Ὅ,τι εἶχεν ἀνεύρει ὁ λαὸς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας τόσον εἰς τὴν λαϊκὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν λογίαν σφαῖραν τῆς ζωῆς του, ἐπίσης τόσον εἰς τὴν ἀρχαίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Βυζαντινὴν χριστιανικὴν, τέλος δέ, καὶ ἴσως περισσότερον εἰς τὴν μεταγενεστέραν δημοτικὴν παράδοσιν, ὅποτε ἄνθησε τὸ ἀθάνατον δημοτικὸν τραγούδι τὸ ὁποῖον ὡς νέος βλαστός, ὡς νεόφυτον ἴσταται δίπλα εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ ἀνθίσταται μὲ τὴν αἴγλην του εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ὅμηρου, ὅλων αὐτῶν ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς ὑπῆρξε θεριστής καὶ καρπωτής. Ἔτσι μὲ τὸ ἔργον του τὸ πολὺπλευρον ἐσυνειδητοποίησεν εἰς τὸ Ἔθνος τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον ἐνότητά του, ὅπως ἐξ ἄλλου ἔπραξε κατ' ἄλλον τρόπον ὁ Παπαρηγόπουλος μὲ τὴν Ἱστορίαν του. Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ ἱστορικός, αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν τόσον βάθος εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐνότητα καὶ τὴν πνευματικὴν παράδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὥστε ν' ἀνακαλύψουν πράγματι τὰς ρίζας τῆς ὑποστάσεως του, ρίζας ἐκ τῶν ὁποίων ἐπήγασαν τόσοι ἀγῶνες τῶν νεωτέρων καὶ μετὰ τὸ 1821 γενεῶν. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ σκοπὸς μας οὐδὲ κἂν νὰ ὑποτυπώσωμεν τὴν σημασίαν καὶ τὴν βαρύτητα τοῦ ἔργου τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ. Ἀπλῶς φέρομεν τὴν μνήμην ἡμῶν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ, εἰς μίαν τραγικὴν περιόδον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἔθνους, καὶ ἱστάμεθα μετὰ σεβασμοῦ ἐνώπιον τῆς μεγάλης μορφῆς του, ἣ ὁποία μὲ τὸ ἔργον της κατεύθυνε τὸν ροῦν τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Μόνον ἡ πλουσία ἀνθοφορία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εἶναι δυνατὸν ὡς εἰκὼν νὰ παραστήσῃ τὸ πλούσιον καὶ ποικίλον ἔργον τοῦ ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ κ. Γ. Κ. Κατσίμπαλης συνεκέντρωσε μὲ τόσῃν ἀγάπῃν εἰς 16 τόμους.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - ΝΟΒΑ

Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Ἀκαδημαῖκοί, κυρίες καὶ κύριοι,

Ἐορτάζουμε ἀπόψε ὄχι τὰ τριάντα χρόνια πὸν πέρασαν ἀπὸ τότε πὸν ἔληξε ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, ἀλλὰ τὰ τριάντα χρόνια πὸν πέρασαν ἀπὸ τότε πὸν τὸ πεπρωμένον εἶχε προδιαγράψει ν' ἀρχίσῃ ἡ Αἰωνία του Ζωή. Ὅχι τὸ θάνατό του, τὴν ἀθανασία του καλούμεθα νὰ μνημονεύσουμε καὶ νὰ τιμήσουμε.

Δίκαια κι ἀναπόφευκτα ἔχουν γραφῆ κ' ἔχουν εἰπωθῆ γιὰ τὸν Παλαμᾶ τόσα ΠΑΑ 1973